

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В. С. Пономаренко

Віталь 2019р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування
освітній ступінь «МАГІСТР»

спеціальність 051 «Економіка»

освітньо-професійна програма «Економічна теорія та економічна політика»

Харків, 2019

Політична економія

Розвиток економічної думки й становлення науки "Політична економія". Предмет та категорійний апарат політичної економії. Економічні категорії. Економічні закони: сутність, об'єктивний характер, механізм використання. Методи політичної економії. Функції політекономії. Місце політичної економії у системі економічних навчальних дисциплін. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці. Засоби виробництва та предмети особистого споживання. Економічні ресурси, їх класифікація. Альтернативна вартість. Основні фактори виробництва. Економічні потреби та інтереси. Економічна система: сутність і структура. Класифікація економічних систем за різними ознаками. Типи економічних систем. Ринкова економіка: основні характеристики та переваги.

Економічний та юридичний зміст власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи і форми власності, їх реформування у процесі ринкових перетворень. Основні форми суспільного господарства. Товар і його властивості. Споживча власність товару. Мінова вартість товару. Теорія трудової вартості, теорія "трьох факторів", теорія граничної корисності. Закон вартості та його функції. Гроші, їх походження та сутність. Функції грошей. Закон грошового обігу. Види грошей. Ціна товару та фактори, що на неї впливають. Інфляція. Антиінфляційна діяльність держави. Сучасна грошова система.

Капітал як економічна категорія. Загальна характеристика процесу перетворення грошей у капітал. Теорії про сутність капіталу. Загальна формула руху капіталу. Попит та пропозиція капіталу. Види та форми капіталу. Теорії заробітної плати. Визначення вартості робочої сили. Сутність, форми та системи заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата, їх взаємозв'язок. Витрати виробництва. Теорії витрат виробництва. Сучасна класифікація витрат. Собівартість товару і його структура. Прибуток як головна мета діяльності підприємства. Прибуток як економічна категорія. Функції та види прибутку. Норма прибутку, її розрахунок. Ринок: сутність, види, функції. Основи теорії попиту та пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції. Конкуренція та її сутність. Моделі ринків. Поняття інфраструктури ринку. Фактори, що впливають на інфраструктуру. Функції ринкової інфраструктури. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин.

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Види та функції підприємств. Капітал підприємства. Кругообіг капіталу і його стадії. Обороти капіталу підприємства. Час обороту капіталу та показники обороту. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Сутність позичкового капіталу, його джерела та роль у розвитку економіки. Банки, їх роль та функції. Сутність торгового капіталу і його оборот. Торговий прибуток. Агропромисловий комплекс (АПК) та його структура. Земельна рента та орендна плата. Ціна землі. Суспільне відтворення. Економічне зростання і економічний розвиток. Види та типи економічного зростання, його показники. Зайнятість: сутність і форми. Безробіття: сутність, види та економічно-соціальні наслідки. Держава як суб'єкт економічних відносин. Економічні функції держави. Концепції державного регулювання. Світове господарство: сутність, основні риси, структура та етапи становлення. Міжнародний розподіл праці. Міжнародна економічна інтеграція. Міжнародні ринки. Міжнародна торгівля. Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і форми міжнародного руху капіталу. Валютний курс, його види. Основні глобальні проблеми сучасності.

Економічний розвиток

Економічний розвиток як економічна категорія. Сутність і принципи економічного розвитку. Характеристика основних груп факторів, що обумовлюють характер і динаміку економічного розвитку. Соціально-історичні типи економічного розвитку. Кейнсіанські моделі зростання. Концепція переходу до самопідтримуючого зростання. Теорія “великого поштовху”. Проста модель сукупного попиту з єдиною рівновагою. Модель з фабричною премією в зарплатній платі. Динамічна модель інвестицій. Модель економічного зростання з двома дефіцитами. Неокласичні моделі розвитку. Інституціональні концепції становлення ринкової економіки. Інституціональні програми модернізації. “Азіатська драма” Г. Мюрдаля. Неінституціональний підхід: “інший шлях” Е. де Сото. Дискусія про зовнішні фактори генезису ринкової економіки (внесок лівих радикалів). Нові моделі зростання (внесок людського капіталу). Модель Р. Солоу та спроби її застосування до країн, що розвиваються. Г. Манків, Д. Ромер, Д. Уейл: тестування моделі Р. Солоу. Розширення моделі Р. Солоу з обліком накопичення людського капіталу. Модель Р. Лукаса. Модель Г. Манківа, Д. Ромера та Д. Уейла.

Роль освіти в економічному зростанні. Теорія структурних перетворень. Теорія зовнішньої залежності. Неокласична модель вільного ринку. Теорія ендогенного зростання. Роль демократизації суспільства. Характеристика авторитарних та демократичних систем. Політична економія розвитку. Взаємодія уряду та ринку. Розвиток як свобода: концепція А. Сена. Сталий розвиток як новітня універсальна модель економічного розвитку та її концептуальна сутність. Основні аспекти економічної глобалізації. Ринок праці та розподіл доходів: проблема бідності. Нове розуміння дуалізму: модель внутрішньої імміграції М. Тодаро. Бідність як глобальна проблема. Міжнародні ініціативи з подолання бідності. Досвід аграрних реформ Індії в подоланні бідності.

Агропромисловий комплекс XXI століття. Капітал та фінансовий ринок. Грошова система країн, що розвиваються. Стратегічні пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку. Зовнішньоекономічні аспекти консолідації інноваційно-інвестиційного розвитку постсоціалістичних країн. Стратегії економічного розвитку постсоціалістичних країн в XXI ст. (на прикладах). Досвід Південної Кореї: роль держави в становленні сучасної економіки. Роль зовнішнього ринку в високих темпах зростання. Внесок людського капіталу в підвищенні економічного зростання. Національна стратегія сталого розвитку Південної Кореї в XXI ст. Досвід Китаю в економічному розвитку. Національна стратегія України і проблеми сталого розвитку. Сучасні концепції сталого розвитку України. Європейська модель еко-соціальної ринкової економіки і перспективи сталого розвитку України. Національна стратегія сталого розвитку України і реалізація глобальних цілей розвитку тисячоліття. Вплив міжнародних чинників на місце України у світовому поділі праці.

Економічна компаративістика

Поняття «національна економіка». Змішана економіка. Методи порівняльного аналізу національних економік. Можливість варіацій економік у рамках однотипних суспільних систем. Наявність специфічних (загальних і часток) критеріїв ефективності в різних типах економічних систем. Проблема універсальних критеріїв для межтипного зіставлення економічних систем. Техніко-економічні параметри порівняння. Основні варіанти розвинених ринкових соціально-економічних систем. Порівняльний аналіз економічної ефективності основних капіталістичних моделей.

Механізм прийняття рішень (централізовані або децентралізовані). Розміщення ресурсів, розподіл ресурсів, стабілізація. Співвідношення плану й ринку. Основні моделі ринкових економік. Рейнско-Альпійська модель (на прикладі Німеччини) Шведська модель (на прикладі Швеції, Норвегії, Фінляндії). Корпоративна модель (на прикладі Італії). Теоретичне пояснення феномена економік, що розвиваються. Традиції як основа поведінки індивіда й життя суспільства. Природні виробничі чинності й відносини особистої залежності. Примітивна економіка. Східне суспільство як ранній тип командної економіки. Феодалізм. Концепція «залежного капіталістичного розвитку». Концепція багатокладної економіки. Концепція стадій економічного росту. Критерії типологізації економік, що розвиваються. Рівень розвитку, рівень добробуту, рівень індустріалізації, співвідношення соціально-економічних укладів, роль у міжнародному поділі праці.

Формування змішаних соціально-економічних моделей розвитку у світі, що розвивається. Традиційна модель і її варіанти. Нео-традиційна економічна модель. Латиноамериканські соціально-економічні моделі розвитку. Ісламські соціально-економічні моделі. Специфіка економічних детермінант соціальної стратифікації. Проблема маргіналізації соціальних груп у країнах, що розвиваються. Перспективи соціально-економічного розвитку економік, що розвиваються, в епоху глобалізації. Зміна ролі й функцій держави. Децентралізація прийняття економічних рішень. Зміна прав і форм власності. Зміна економічних механізмів. Зміна правил. Зміна способів мобілізації ресурсів. Соціалізм як некапіталістична суспільна система на індустріальній основі. Моделі соціалістичної економіки: "ринковий соціалізм", "командний соціалізм" і самокерована соціалістична економіка. Загальні й відмітні риси. Бюрократичне опосередкування доступу до засобів виробництва й формування цілей виробництва. Співвідношення грошових і негрошових стимулів у мотивації праці.

Диференціація доходів і способи їхнього одержання. Криза економік "реального соціалізму" як криза нереалізованих цілей. Співвідношення ринку й плану. Соціально-економічні моделі розвитку трансформаційних економік. Східно-європейські моделі (на прикладі країн Східної або Центральної Європи). Російська модель. Китайська модель. Перехідні економіки як особливий тип соціальних і економічних систем. Соціально-економічні моделі, трансформаційних економік. Глобалізація: основні підходи до визначення.

Мікроекономічний аналіз

Основна мета, форми і методологія вивчення дисципліни: «мікроекономічна теорія виробництва і витрат». Підприємство як ринково-виробнича система. Технологічна концепція підприємства та канонічна модель виробництва. Принципи і цілі діяльності підприємства та трансформування їх у критерії формування виробництва. Поняття «внутрішня рівновага» і «зовнішня рівновага» підприємства. «Пагорб виробництва» і варіації факторів виробництва. Основні види і властивості виробничих функцій. Однофакторна короткострокова функція виробництва та її параметри. Закон спадної віддачі змінного фактора. Короткострокова функція виробництва узагальненого вигляду. Короткострокова функція виробництва з кількома змінними факторами. Правило «найму» змінного ресурсу.

Ізоквантна варіація факторів виробництва і побудова ізоквант. Поняття та визначення граничної норми технологічного заміщення. Поняття і графічне подання ізоклін. Перше формалізоване подання функції Кобба-Дугласа. Поширення та модифікації подання функції Кобба-Дугласа. Взаємозв'язок еластичності масштабу та еластичності виробництва. Теорема Віскелля-Джонсона. Співвідношення «часткова-пропорційна варіації». Співвідношення «ізоквантна-часткова варіації». Поняття «оптимальна комбінація факторів» з технічного та економічного погляду. Графічне та аналітичне подання оптимуму виробника. Правило вибору оптимальної комбінації ресурсів для n -мірного випадку. Поняття «оптимальна лінія зростання» та її типологія. Вплив зміни ціни ресурсу на оптимум товаровиробника. Концепція X -фактора (X -ефективності Харві Лейбенстайна. Функція витрат як зворотна до функції виробництва. Математичне подання функцій довгострокових витрат. L -подібна і блюдцеподібна криві довгострокових середніх витрат. Поняття «мінімально ефективний масштаб виробництва».

Економічна політика держави на мікроекономічному рівні. Теоретико-методологічні засади державної ЕП: цілі, принципи та складові впровадження на мікрорівні. Характеристика основних інструментів та механізмів ЕП, які застосовуються на мікрорівні.

Визнання макроекономічних обмежень, які накладаються на модель поведінки та ринкову стратегію господарюючих суб'єктів. Особливості впровадження державної ЕП в Україні на поч. XXI ст.

Інституціональна економіка

Предмет «ІЕ». Сутність, класифікація і значення інститутів. Особливості інституціональної методології дослідження. «Дерево» інституціоналізму. Етапи розвитку інституціоналізму. Еволюція предмету та методології дослідження. Інституціональна структура ринкової економіки. Економічна теорія прав власності. Нелегальна економіка: поняття, структура та наслідки. Трансакції. Трансакційні витрати: сутність та класифікація. Зовнішні ефекти і трансакційні витрати. Теорема Р. Коуза. Сутність організації, її відмінність від інституту. Фактори, що визначають розмір організації. Специфічність активів. Інституціональні основи діяльності підприємства (фірми). Типологія фірм. Проблема взаємовідносин принципала і агента, варіанти її вирішення. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств. Типи домашнього господарства. Інституціональні основи діяльності держави. Держава як організація та як агентство по виробництву благ. Типологія держав. Теорія контрактів. Контракт: поняття, головні складові, структура, умови взаємодії учасників. Типи контрактів. Людський капітал і мотивація. Теорія людського капіталу - новий підхід до визначення людського фактора в економічній діяльності.

Визначення наукових засад державної ЕП з позицій сучасної інституціональної теорії (трансакційного аналізу і теорій: організацій, прав власності, контрактів та інституціональних змін).

Інституціональна складова ЕП держави: уточнення цілей, напрямів, інструментів та механізмів впровадження. Наслідки змінення ролі і функцій інституту держави в економіці. Обґрунтування необхідності інституціонального супроводу формування та реалізації ЕП на всіх рівнях економіки.

Інституціональні перетворення в Україні: реалії та перспективи. Характеристика інституціональної системи та інституціонального середовища національної економіки на поч. ХХІ ст.

Голова атестаційної комісії

Кліменко О.М.